

Rerum Naturalium Fragmenta

No. 58

<i>Szemere László:</i> Hazánkból újab- ban kimutatott lemezesbélésű gombák.	3
<i>Szemere László:</i> A varjúkérdés felekezeti alapon	11
<i>Szemere László:</i> A susulyka- gombák (Inocybe)	19

Budapest
1928

.

Rerum Naturalium Fragmenta

Szemere László szerkesztése:

Budapest II., Pasaréti-út 79

Hazánkból újabban kimutatott lemezesbélésű gombák.

Szemere László.

Mivel csak a lemezesbélésű gombákkal – Agaricaceae – szándékozom behatóbban foglalkozni, azért az alábbi kimutatásban csakis ilyen gombák szerepelnek.

A gombászati ismeretek népszerűsítése céljából minden egyes gombának magyar nevet kell adni. Eddig aránylag kevés gombának adtak magyar nevet, még a legnépesebb *Tricholoma* génusznak sem volt neve, pedig a közel 100 fajt számláló nemben számos nagy, a nép által is többé-kevésbé ismert faj van. Istvánffi Gyula a *Tricholoma equestre* gomba népies neve gyanánt a peressker szót említi, (Magyar ehető- és mérges gombák könyve) azért a *Tricholoma* génuszt magyarul pereszker-nek nevezem.

Amely génusznál még ennyi támpontom sem volt, ott valamely népies nevet választottam neki névnek. Így lett a kb. 40 fajt számláló *Collybia* génusz Fülőke gomba, a kb. 60 fajt magába foglaló *Mycena* génusz Kígyó gomba és így tovább.

A hazánkból kimutatott 53 lemezesbélésű génusz körülbelül 1200 fajjal szerepel. Ezek sorából közlöm azokat a fajokat, amelyeknek Magyarországon való előfordulása ez ideig ismeretlen, vagy kétes volt.

Illatos fülőke. *Collybia maculata* Sow. Valószínűleg megtalálta már Schulzer is, akinek *Agaricus* (*Trichotoma*) *Baloghi* ideigle-

nes névvel ellátott gombáját Quélet a címben jelzett gombának minősítette. Hazslinszky "újabb vizsgálat révén" a *Tricholoma sudum* Fries-hez csatolta. (L. „Magyarhon és Társországainak húsos gombái” 32. oldal.)

Mivel Olgyai Ákos és én is megtaláltuk (Budapest, Hűvösvölgy, fenyves) e gombát, azért feltételezhetem, hogy Quéletnek igaza volt. Olgyai a budapesti előfordulásról a „Zeitschrift für Pilzkunde” folyóiratban emlékezett meg. (1923. Jahrg. 2. Heft 4.)

Zöldebarna galambgomba. *Russula consobrina* Fr. var. *sororia* Fries. Bordás peremű, kellemetlen ízű és szagú galambgombánk többféle is van; ezek közé tartozik ez a címbeli is. Megtaláltam Szöllőskén, Zemplén megyében. R. Singer a *Russularól* szóló monográfiájában a *consobrina* Fr. fajhoz sorolja, szemben Rieken-nel, aki ezt a *Russula livescens* Batsch. fajba olvasztotta be.

Rózsapiros galambgomba. *Russula veternosa* Fr. A budapesti Hűvösvölgyben minden évben találok. Valószínűleg másfelé is előfordul, de rendszeren *Russula emetica* Schff.-nek nézik. Ezért a galambgombák okozta, sajnos olykor halálos mérgezési eseteket is mind a *Russula emetica*-nak róják fel, de alaptalanul, mert vannak nála mérgeesebb galambgombák is, minő a *Russula fragilis* Pers., a *Russula sardonica* Fr. A rózsapiros galambgomba némely könyv szerint mérges, más forrás szerint csak álmosító hatású.

Aranylemezű pereszker. *Tricholoma compactum* Fr. Szép sárga lemezei, természetes nagysága és poloskára emlékeztető szaga révén a jól felismerhető fajokhoz tartozik. A Zugligetben

szept. 16-án gyűjtött példányok még ki nem fejlett, fiatal példányok voltak.

Szálkás pereszker. *Tricholoma luteovirens* Schw. Ricken szerint Németországban ritka. Nálunk való előfordulását Moesz Gusztáv mutatta ki, ki Kovács Ferenc plébános úrtól 1926. XI. 10-én a budapesti Kamaraerdőben szedett példányokat kapott.

Gyűjtő e gombát ehetőnek találta. Külföldi adat szerint is ehető. Ricken könyveiben a gyűrűs pereszkerék (a néhai *Armillaria* génusz!) között szerepel, mivel a tönkön a szálkák csaknem gyűrű módjára helyezkednek el.

Mérges fakópereszker. *Tricholoma serotinum* Moesz et Szem. A budapesti erdőkben elég közönséges. Mivel eddig csak őszi időben észlelték, azért a *Tricholoma Georgii* Clus. őszi változatának tekintették. Hogy ez a gomba többször okozott mérgezést, azt Tomek János fővegyész úrtól is tudom, a budapesti piacokon az ilyen "őszi szentgyörgy" gombát el is kobozzák. Viszont arról is van adatom, hogy ehető. A további megfigyelések lesznek hivatva eldönteni, hogy gombánk az ehetőség szempontjából hogyan bírálendő meg.

Mivel a mérges fakópereszker a *Tricholoma Georgii*-vel nem azonosítható, s mivel leírását nem találtuk meg, azért ideiglenesen új fajnak tekintjük.

A Húvösvölgyben évről-évre találom, vegyes erdőben. De mások is megtalálták, így pl. Szerencsi Ede 1925 nov. 15-én. Leírása és színes képe látható. „Gombáskönyv kezdők részére” c. könyvemben, 73. sz. alatt.

Angol tölcsérgomba. *Clitocybe occulta* Cooke. Budapest, Húvösvölgy, nov. Ricken könyveiben nem szerepel. Példányaimat Cooke: „Handbook of British Fungi” leírása és színes táblája alapján határoztam meg. Mivel az említett forrásmunka a spórákat nem írja le, azért közlöm azok nagyságát: 7.6-11.4 x 3.8-5.3 μ . A spórák körvonala a búzaszemre emlékeztet, síma.

Csoportos tölcsérgomba. *Clitocybe tabescens* Scop. Moesz Gusztáv szóbeli közlése szerint többször találkozott már evvel a gombával. Tőle hallottam, hogy ezt a gombát Guillaume Árpád altábornagy úr megtalálta Parád-fürdő vidékén és Szombathelyen, ahol a piacon árusítják. Sopronban Ébner Sándor gyűjtötte.

1926 szept. 4-én a Húvösvölgyben sokat találtam. Korhadttölgyfa tuskón, vagy körülöttük a földön terem. E fajt könnyű felismerni, mert olyan, mint egy gyűrű nélküli *Clitocybe mellea* Wahl., színe azonban barnás-testszínű. Jó ehető gomba.

Fenyőtű tölcsérgomba. *Clitocybe pithyophila* Seer. Budapest: Húvösvölgy, október. Ricken a *Clitocybe phyllophila* Pers. változatának tekinti. (Die Blätterpilze 365. o.)

Trombitaalakú tölcsérgomba. *Clitocybe tuba* Fr. Budapest: Húvösvölgy, augusztus.

Parlagi tölcsérgomba. *Clitocybe corda* Schulz. Schulzer ezen gombáját a Zugliget füves rétjein gyűjtöttem, legelőször 1925 november 15-én. Más helyen Gerő Zoltán is gyűjtötte, s nővérével együtt meg is ette. Mindketten meglehetősen rosszul lettek tőle, azért mint ártalmas gombát kell nyilvántartanunk. Ez a gomba a *Marasmius oreades* Bolt.-al együtt terem, szaga is a

szegfűgombára emlékeztet, kellemes; színe is hasonló, azért nem lehetetlen, hogy a mérges *Inocybékkel* együtt több kellemetlenséget okozott már, mintsem gondolnók. Leírása és festménye gombáskönyvemben 82. sz. alatt található.

Késői csigagomba. *Limacium arbustivum* Fr. Budapest: Zugliget és Hűvösvölgy. Novemberben, sőt december közepén túl is terem.

Csővestönkű keserűgomba. *Lactarius plumbeus* Bull. Több ízben találtam a Budapest körüli erdőkben.

Ráncos tejelőgomba. *Lactarius lignyotus* Fr. Budapest: Zugliget.

Vöröstejű rizike. *Lactarius sanguifluus* Paul. Olgyai Ákos e gomba előfordulásáról a "Zeitschrift für Pilzkunde" c. folyóiratban adott hírt. Magam is évről-évre találok a Hűvösvölgy fenyveseiben, néha még decemberben is. Olyan, mint a *Lactarius deliciosus*, de teje vérpiros, míg a közönséges rizikéé narancssárga. Jó ehető gomba.

Téglavörös susulykagomba. *Inocybe lateraria* Rick. Ezt a halálosan mérges gombát Szlávay Kornél gyűjtötte a Zugligetben, novemberben.

Rózsaszínű susulykagomba. *Inocybe incarnata* Bres. A Zugligetben és a Hűvösvölgyben júniustól októberig terem, de mindég csak szórványosan.

Nagy döggomba. *Entoloma lividum* Bull. Megtaláltam a Zugligetben és Szöllőskén, Zemplén megyében. Itt vegyes lombos erdő tisztásainak a szélén, elég bőven termett.

Nagyspórájú lánggomba. *Flammula mixta* Fr. Ebner Sándor gyűjtötte Dömösön 1925. októberben.

Aranyos tőkegomba. *Pholiota Junonius* Fr. Csörgey Titusz a Húvösvölgy fenyvesében találta 1925. október havában.

Májszínű vizenyősgomba. *Hydrocybe pateriformis* Fr. Varietas „maior” alakját gyűjtöttem a Zugligetben, november hóban.

Vöröstönkű vizenyősgomba. *Hydrocybe colus* Fr. Budapest, Húvösvölgy 1926 december 8. Tűzvörös myceliuma révén könnyen felismerhető.

Bársonyos csiperke. *Psalliota velutina* Szem. Több példányt kaptam Üllőről. A budapesti piacra is szokták olykor felhozni. Leginkább Schulzer *Psalliota perrara*-jához hasonlít. Leírását és színes képét gombáskönyvemben közreadtam. Sajnos, a képbe a sokszorosítás során kelleténél több sárga szín került.

Fehér kénvirággomba. *Hypholoma leucotephrum* Bk. Több példányát találtam Budapesten, a Pasaréti-út mentén, gyepes villatelkeken, nyáron és ősszel.

Gesztenyebarna kénvirággomba. *Hypholoma hydrophilum* Bull. Budai hegyvidék, október.

Kerti targomba. *Psilocybe clivensis* Berk. Budapesten a Debrői-út mellett levő füves térségeken találtam, első ízben 1925. március 9-én.

Nagy fehér trágyagomba. *Panaeolus solidipes* Peck. Az amerikai szerzőnek ezt a gombáját Schulzer találta meg elsőnek, és *Panaeolus infuscatus*-nak nevezte. Mivel a gomba leírása kéziratban maradt, azért a Schulzertől származó név nem használható.

E gomba meghatározásában Moesz Gusztáv segített, amidőn két szép példányt hozott részemre Ebner Sándor, aki azokat Budapesten egy kültelki udvar trágyahalmazán találta 1925-ben.

(Botanikai Közlemények, vol.24, 1927, p.178-181)

A varjúkérdés felekezeti alapon.

Szemere László.

A még mindig nyílt kérdést, hogy káros-e vagy hasznos a varjú, itt most nem fogom feszegetni és pedig azért, mert a M. Kir. Madártani Intézet gyűjti az idevágó adatokat, vizsgálja a gyomortartalmakat, szóval végső fokon fog majd ítéletet hozni.

Az ítélethozatalhoz minél több előzetes támpontra, megfigyelésre lenne szükség. Ezeket az adatokat az Intézet a magyar gazdaközönségtől várja s méltán várhatja is, mert hiszen a kérdés a gazdaközöniséget érinti a legközelebbbről. A megfigyelések, illetve a jelentések pontossága végett mindenekelőtt a kérdéses fajokat kell pontosan megjelölni. Mert varjúunk tulajdonképpen háromféle van. A magyar gazda, vadász, erdész ismeri is őket, egy és pedig a fekete varjú (*Corvus cornix* v. *corone* L.) kivételével.

Az igaz, hogy a hamvas varjúnak ez az egészen fekete alakja ritka nálunk, mert csak Nyugat-Magyarországból került elő.

Ennek a változatnak a nem ismerése nem baj, de helytelen a mi közönséges vetési varjúkat (*Corvus frugilegus* L.) fekete varjúnak hívni, mert mint írtam, a fekete varjú nem egyéb, mint a hamvas varjú (*Corvus cornix* L.) tiszta fekete változata.

Magyarországtól nyugatra – Chernel szerint – pontosan St. Pöltentől nyugatra, már inkább a fekete varjak fordulnak elő, a közbülső területen pedig a párok zöme kevert, egyik hamvas, a másik fekete. De sohasem vetési, mert utóbbi madár sohasem párosodik a hamvas varjúval.

Még durvább hiba akármelyik varjúkat holló (*Corvus corax* L.) névvel megtisztelni. A holló jóval nagyobb amazoknál, megjelenése saszzerű, magyar nagyközönségünk ma már csak a nevét ismerheti, annyira ritka.

A csóka (*Colaeus monedula* L.) megint jóval kisebb a varjúknál. Fehér szeme s lármás csóka-csóka hangja révén hamar megismerhetjük az egész rokonságnak ezt a legszimpatikusabb alakját. Ez a három faj s a hamvas varjú válfaja képezi a varjak

szűkebb körű rokonságát, a távolabbi rokonokat, a szarkát, szajkót stb. már itt nem tárgyalom, legyenek bár azok még oly díszes rokonok is, minő pl. a kékcsóka, a sárgarigó.

A hamvas varjú és a vetési varjú közti aprólékos különbségre a szabadban járó gazdának nincs szüksége; mert minden viselkedéséből, jövés-menéséből megismerhetni a rendesen tömegben járó vetési varjút a legfeljebb laza társaságban kószáló hamvas varjútól, még olyan távolságról is, amilyenről az utóbbi tarkasága nem vehető ki. A fekete varjú is csak olyan tulajdonságú, mint a hamvas, tehát ez is kálvinistavarjú, szemben a közönségesen pápista varjúnak nevezett vetési varjúval.

Közelről szemlélve a kétféle madarat, az köztük a főkülönbség, hogy a hamvas varjú (meg a fekete varjú) csőre ívesebb, erősebb s tövéről a szőr sohasem kopik le, ezzel szemben a vetési varjú csőre karcsúbb, legalábbis a közepén s tövéről idővel, és pedig a sok földben való turkálástól lekopik a szőr.

Ellenben felekezetbeli hová-tartozandóságukat nem az orrukról szoktuk megítélni, hanem a cselekedeteikből.

Ne essék felekezeti villongásnak, hogy a kevésbé jóhírű hamvas varjú a kálvinistavarjú. E sorok írója is kálvinista, tehát elhihető, hogy csak a tényeket regisztrálja, illetőleg a magyar népies elnevezéseket rögzíti. A vetési varjút számos helyen pápista varjúnak mondják és pedig azért, mert böjti időben húst nem eszik s máskor is általában csak mérsékelten él hússal.

Már a kálvinistavarjú bizony mindég megeszi a húst, ha van. Hogy aztán egér-e, kis csibe, récefióka, vagy hal, az neki mindegy.

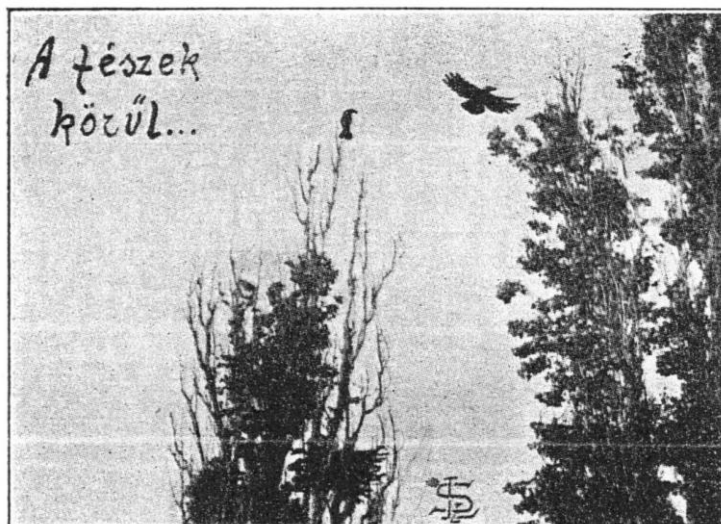
Már Arany János is úgy emlékezik meg róluk, – ha jól emlékszem, az Elveszett alkotmányban, – hogy: minden vallásbeli varjak. Arra sem emlékszem már, hogy milyen társaságban sorakoztatja fel őket.

Alighanem csótányok, svábbogarak, denevérek, seprős boszorkányok között.* Egyébként tudtommal az Elveszett alkotmányt nem is tanultuk az iskolában.

Legalábbis amerre én iskolába jártam. Nagyobb dolgok is kimaradtak a nem egységes tanterv miatt.

Így például én Amerikáról sohasem tanultam s e földrészt csak egyéni kíváncsiságom révén ismerem, illetve ismertem meg már negyed gimnazista koromban, magánszorgalomból átolvasván a szomszédos osztályok földrajzi könyveit. Mert Sárospatakon – akkor – a negyedik gimnáziumban tanították Amerikát s én a harmadik gimnáziumból aztán egy állami gimnáziumba mentem, ahol pedig a harmadik osztályban tanították Amerikát. Jó, hogy Kolumbus felfedezte, másként még ma se lenne róla tudomásom.

Megmagyarázván mármost a különbségeket szóval, azaz hogy írással, rátérek a rajzocskák szerepére is.

Hogy azok sablonosak ne legyenek, a mi jól ismert falusi élettársainkat különféle életmozzanataikból ellesett pillanatfelvételek után készült rajzokkal mutatom be.

A gazda, de más is, akit munkaköre a szabad természethez köt, sokszor látja az ő varjait s mivel gyakran a magányában mást se lát, azért méltatja esztétikai oldalukat is. Elnézi őket, amint a fészek körül sűrögnek-forognak, kárognak. Hangjuk az altatójuk, az ébresztőjük. ez a hang, amely összeolvad, ha a telep nagy, egy á-á-á zsvajba & amely sokunkban ébreszt fel jó falusi emlékeket.

A hamvas varjú színezetét és csőralakját kivehetjük a „Máma már jóllaktam” és az „ínséges falat” című rajzocskánkból.

Egyszer le akartam fényképezni egy ágon mesterkedő hamvas varjút. Az illető nemcsak hogy nem vágott barátságos arcot, hanem idő előtt elrúgta magát az ágról, úgy hogy a felvétel éppen ezt a pillanatot rögzítette. De a befőttes üvegről szemétre került pergament papirost nagy bizalommal vitte magával, gondolva, hogy érdemes lesz róla azt a kevés kikristályosodott szirupmaradékot lecsipegetni.

„Amikor mindég éhes voltam” feliratú rajzon tátott szájú vetési varjúfiókat láthatunk. Orrán még megvannak a szőrök. Később, mikor jönnek a téli gondok, megint éhes a varjúsereg.

De ahogy az idő a várva-várt tavaszra kél, vígan játszik a széllel s közmondás ide, közmondás oda, ő mégis csak szembe repül a széllel.

Nem halad, de nem is siet, mert van ideje; a Föld melege meghozza terített asztalát, nem kell minden idejét keserves kenyérkeresettel eltölteni.

Akármit döntsének a varjak károssága felől, az az egy bizonyos, hogy a falusi magányban élő kultúrember nem nélkülözheti őket s ha létszámuk már az optimálisra gyérült, nem fogja bántani, mert különben még kihaltabbá tenné maga körül a természetet, amely bizony a mi téli klímánk tartama alatt sokszor üres, mert barátságosabb madaraink zöme délebbre vándorolt.

(*A Természet.* – 24. (1928) 1-2., p. 9-11)

*...macskák, kakasok, huhu-baglyok, kígyók és tekenős békák, otromba varangyok, loncsos ebek, lorgnette-viselő, betű-ölte vakandok, farkasok és rókák; minden vallásbeli varjak...

(*Arany J.: Az Elveszett Alkotmány*)

A susulykagombák (Inocybe).

Írta: Szemere László.

A sok gombamérgezési eset adta most kezembe a tollat s egyben megjelölte részemre ismertetésem címét is. Tervbe vettem, hogy lapunkban nemenként sorra veszem a mérges gombákat, kezdve azokon, amelyeket a nagyközönség kevésbé ismer.

Az Inocybe genus méltán tarthat igényt rossz hírre, mert amint látni fogjuk, sok köztük a mérges.

Az igaz, hogy van olyan genus, – pl. az Amanita (galócgombák), – amelyben még több a mérges faj, de azokat gombakedvelő közönségünk mégis inkább ismeri.

Még mielőtt a susulykagombák általános jegyeit ismertetném, felemlítem azt, hogy azok a nem fehér spórás lemezesbélésű gombák közé tartoznak. Az összes „nagyobb” gombákat ugyanis három főcsoportba fogjuk osztani. Az első csoport a fehér spórás lemezesbélésű gombák csoportja. A második a nem fehér spórás lemezesbélésű gombák. A harmadik a nem lemezes-gombák csoportja.

Az itt is közölt táblázatból – kedvező esetekben – meghatározhatjuk valamely kérdéses nem fehér spórás lemezesbélésű gomba nemét. A fajt aztán bármely nagyobb gombász-szakkönyvből határozhatjuk meg tovább.

Tapasztalatból tudom, hogy a kezdő gombaismerő gyakran még a nemét se tudja egykönnyen meghatározni egy-egy gom-

bának, ezért – mintegy első eligazodás gyanánt – a fent jelzett három főcsoportot 1-1 táblázatba szedtem össze.

A NEM FEHÉRSPÓRÁS LEMEZESBÉLÉSŰ GOMBÁK

MEGHATÁROZÓ KULCSA

A fehér spórások között is van piszkos spórás gomba, viszont a XXI.- XXII. sz. legtöbb gombája fehérspórás s a következőknél is lehet 4-4-nek az előzőeknél világosabb spórája.

A SPÓRAPOR SZÍNE

piszkos-világos		xxi. <i>Róka g. Cantharellus.</i>	a	a lemez lefutó
		xxii. <i>Moha g. Leptoglossum.</i>		
		xxiii. <i>Cölöp g. Paxillus.</i>		
		xxiv. <i>Susulyka g. Inocybe.</i>	a	a lemez nem lefutó
		xxv. <i>Fakó g. Hebeloma</i>		
		xxvi. <i>Bocskoros g. Volvaria.</i>		
husvörös-rózsaszín		xxvii. <i>Csengeltyű g. Pluteus.</i>		a tönk nem gyűrűs
		xxviii. <i>Dög g. Entoloma.</i>		
		xxix. <i>Kupak g. Nolanea</i>	a	
		xxx. <i>Pityke g. Leptonia.</i>	k	a lemez lefutó
		xxxi. <i>Köldökös g. Eccilia.</i>	a	
		xxxii. <i>Suta g. Claudopus.</i>	a	
		xxxiii. <i>Kacsakalábú g. Crepid.</i>	a	a leginkább apróg.
		xxxiv. <i>Aranyos g. Bolbitius.</i>	a	
		xxxv. <i>Turján g. Galera.</i>	a	
		xxxvi. <i>Szemét g. Naucoria.</i>	a	
		xxxvii. <i>Láng g. Flammula.</i>		
		xxxviii. <i>Töke g. Pholiota.</i>		
		xxxix. <i>Nyálkást. g. Mixac.</i>	k	
		xl. <i>Pókhálós g. Phlegmac.</i>		
		xli. <i>Hagymat. g. Inoloma.</i>		
		xlII. <i>Bőr g. Dermocybe.</i>		
		xlIII. <i>Öves g. Telamonina.</i>		a lemez nem lefutó
		xlIV. <i>Vizenyős g. Hydroc.</i>		
		xlV. <i>Csiperke g. Psalliota.</i>		
		xlVI. <i>Harmat g. Stropharia.</i>	a	g = gomba
		xlVII. <i>Kénvirág g. Hypholoma.</i>		
		xlVIII. <i>Targ. Psilocybe.</i>	k	
		xlIX. <i>Porhanyós g. Psathyra.</i>	a	a tönk nem gyűrűs
		L. <i>Tücsök g. Psathyrella.</i>	a	
		LI. <i>Trágya g. Panaeolus.</i>	a	
		LII. <i>Tinta g. Coprinus.</i>	a	a tönk nem gyűrűs
		LIII. <i>Nyálkás g. Gomphidius.</i>	L. lefutó	

a tönk nem gyűrűs

k = kivétel a szabály alul.

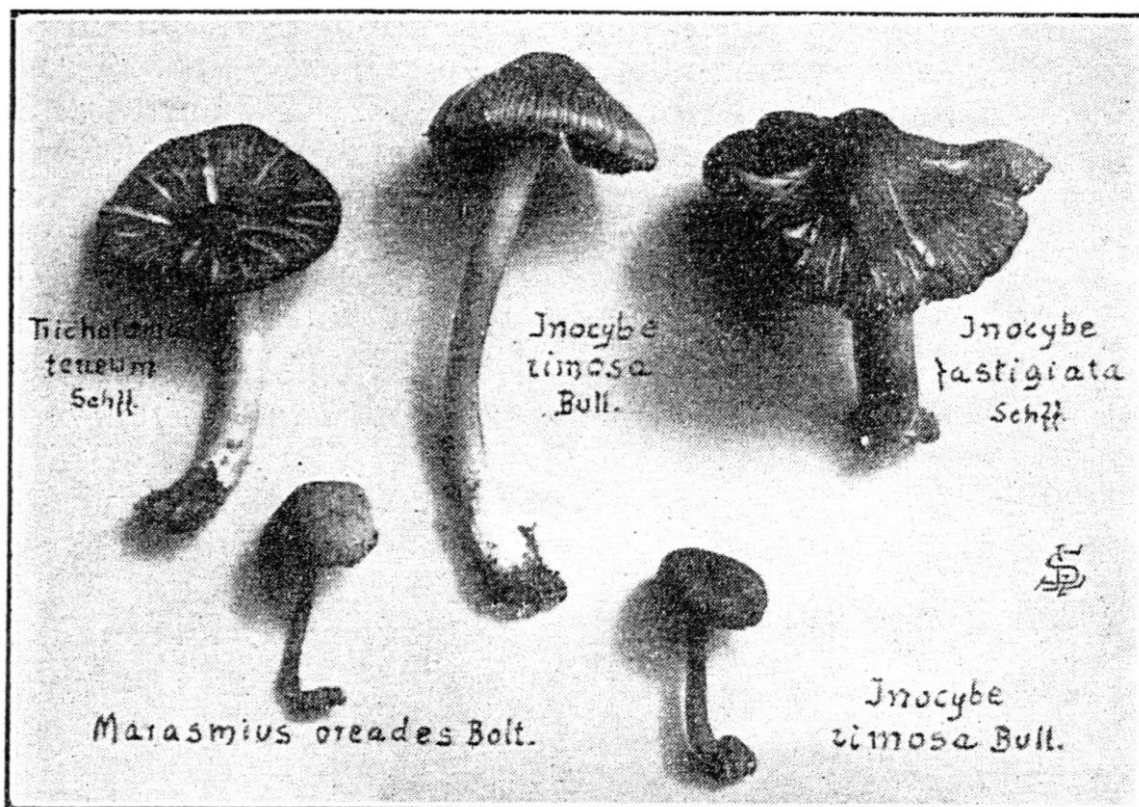
a tönk gyűrűs v. hálós

a tönk nem gyűrűs

A táblázat jobb- és baloldalán vannak feltüntetve az egyes nemek legáltalánosabb jegyei, a nem fehér spórás

lemezesbélésű gombáknál olyan csoportosítással, hogy a nemek lehetőleg spóraszínskálában következzenek egymás után.

Feltüntettem a spórák legjellegzetesebb alakját, sőt a méreteiket is. (1 mm táblázatbeli távolság 2 mikronnak felel meg.) A spórák alakja és méretei is fontos támpontokul szolgálhatnak, így mindjárt a susulykagombák egyes fajainak megállapításánál is, amint alább látni fogjuk. Ezért nehéz is a tanulmányozásuk s a mikroszkópra sokszor rá vagyunk utalva.

A nem fehér spórás lemezesbélésű gombák között aránylag kevés mérges faj van s azok a táblázatban a XXIV., XXV., XXVI. XXVIII. és XLVII. számokkal jelzett nemekbe tartoznak. Gyanús gomba persze akadhat a többiekben is, mert hiszen az ehetőség szempontjából nincsen még minden gomba kitapasztalva.

A susulykagombák általános jellemzése: Spóraporuk piszkos-világos, de nem fehér. Hogy az alakjuk szegletes-e, vagy nem, az gyakran döntőfontosságú az egyes fajok meghatározásánál.

Kalapjuk vékony húsú, rendszeren behasadozó („rongyos”), néha korpás-pikkelyes. Eleinte is már púpos s a púp a kinőtt gombára is jellemző.

Bélésük eleinte lehet fehér is, az érett gomba lemeze piszkosas, egészen a barnáig, éle gyakran világosan szegett. A lemezek nem futnak le a tönkre.

A tönk nem gyűrűs, nem csöves, alul olykor gumós. Rendszeren egyforma vastag s hosszant szálakra foslós.

A földön (erdőn, mezőn, kertekben) teremnek s rendszeren apró gombák. (Átlagosan a zöme kb. 5 cm kalapátmérőjű).

Húsuk néha színtartó, némely fajnál megváltozó. A legtöbbnek különleges íze vagy szaga nincsen, de egypár fajnak jellegzetes szaga van.

Az itt közölt fényképen kétféle susulykagomba mellett fel van tüntetve egy pereszker és egy szegfűgomba is, mint amely gombákhoz a gumós susulykagomba gyakran feltűnően hasonlít.

De csak laikus szemmel nézve, mert hiszen az előbb írt gombák fehér spórásak!

Az alábbiakban közlöm itt a susulykagombák névsorát a mérgeseknek s a jellegzetesebb fajoknak rövid leírása kapcsán.

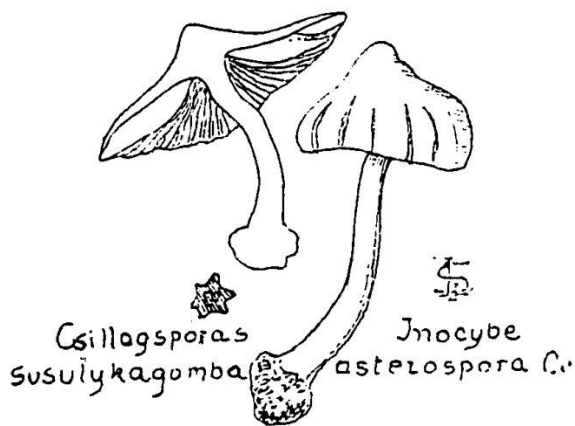
A Magyarországból még ezidáig ki nem mutatott fajok nem kurzív betűkkel vannak szedve. Azok ugyanis Középeurópában közönségesek s valószínűleg nálunk is megteremnek.

a) Nem sima spórások.

(1-9-ig.) Jellemző ezekre még a kiugró szélű, szinte bocskoros gumó is!

α) A behasadozott kalapúak.

(1-4-ig.)

1. *Csillagsporás susulykagomba.*
Inocybe asterospora Quel.

3-6 cm átmérőjű kalapja barna, vörösbarna. Rajzunk feltünteteti alakját, a párkányos gumóját, szegletes spóráját: Húsa fehér, színtartó, jó szagú, ízetlen. Lomberdőben nő, nyáron és ősszel.

2. *Büdös susulykagomba.* *In. praetervisa* Quel.

3. *Széles-púpú susulykagomba.* *In. hiulca* Fr.

5 cm-ig nő. Eleinte kalapja fehér, majd olaj-szürke, olaj-zöldes. Széles púpja van. Kiálló dudorok jellemzik. Húsa vöröses, szaga jó.

4. *Gesztenyebarna susulykagomba.* *In. umbrina* Bres.

Csak 3.5 cm-ig nő. Gesztenyebarna kalapja csaknem ragacsos.

β) Nem hasadozott kalapúak.

(5-9-ig.)

5. Szürkés susulykagomba. *In. asinina* Kalchbr.

Agyagszínű, majd rőt, hozzányomott rostoktól szürke kalapja 2.5-6 cm átméretű. Lemezei sárgásszürkék, fahéjszínűre változók. Íze, szaga alig van.

6. Sötétbarna susulykagomba. *In. carpta* Scop.

7. Pikkelyes susulykagomba. *In. lanuginosa* Buli.

8. Nyálkás susulykagomba. *In. trechispora* Bk.

9. Apró susulykagomba. *In. petiginosa* Fr. Csak 1.5 cm-ig nő.

b) Símaspórások.

(10-32-ig.)

α) Behasadozott kalapúak.

(10-17-ig.)

10. Karéjos susulykagomba. *In. fibrosa* Scop.

Mérges! Fehér vagy szalmasárgás, selymes, rostos, repedésszerű kalapja száraz, megnő 10 cm-ig is. Lemezei fehéres fahéj-barnák. Tönkje is világossárga, csaknem barázdás. (Hosszant szálas) Húsa fehér. Homokos erdőtalajon nő.

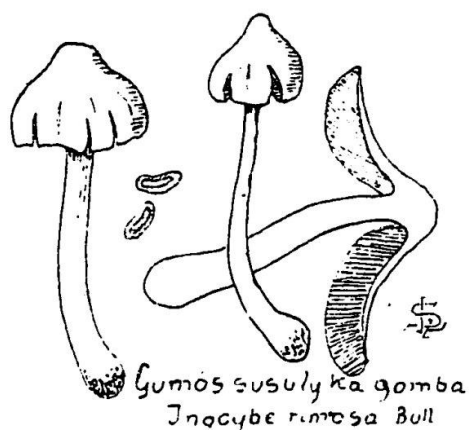
11. Fakó susulykagomba. *In. descissa* Fr.

12. Öblöslemezű susulykagomba. *In. destrecta* Fr.

13. Kerti susulykagomba. *In. fastigiata* Schff.

Alakját láthatjuk a csoportfényképen. Szalma-sárgásbarna kalapja behasadozó, 9 cm-ig is megnő. Kertjeinkben is közönséges, de hogy mérges-e, nem tudom. Szagtalan, íze édeses. 15-höz hasonlít, de annak apró gumója szokott lenni s maga a gomba is kisebb.

14. Rövidtönkű susulykagomba. *In. perbrevis* Weinm.

15. Gumós susulykagomba.

In. rimosa Buli.

Mérges! Fényképe a csoportképen látható, de itt közlöm spórájával együtt vázlatos rajzát is. Legfeljebb 7 cm-ig nő, de a zöme csak 3-5 cm. Szalma-sárgásbarnás. Tönkje. világosabb, alul kissé gumós. Mezőn, legelőn terem,

olykor együtt a szegfűgombával (*Marasmius oreades* Bolt.) s bizony igen gondosan kell ez utóbbit szedni, hogy közéje a gumós susulykagomba ne kerüljön. Íze nincs, szaga kellemetlen.

16. Borvörös susulykagomba. *In. frumentacea* Buli.

Mérges! Pirosas barna, borvörös kalapja 11 cm-ig is megnőhet. Sűrűn álló fehéres lemezei vörösödésre hajlamosak, húsa is világos borvörösre színeződik. Jellegzetes szaga van.

17. Téglavörös susulykagomba. *In. lateraria* Rick.

Mérges! A fiatalon egészen fehér gomba téglavörösre színeződik. Szálas, majd repedező kalapja 4-8 cm nagy. Különleges szaga nincs, húsa elvörösödő. Lemezei is fehérek eleinte,

azután olajbarnák, de az élük világosabb marad. Szálasan csíkos tönkje rövid, alul olykor peremes.

β) *Nem hasadozott kalapúak.*

(18-32-ig.)

18. *Körteszagú susulykagomba. In. pyriodora Pers.*

Piszkos olajbarna vagy sárgás kalapja a tetején pikkelyes. 8 cm-ig nő. Fehér élű lemezei fahéjszínűek lesznek. Minden része, húsa is, elvörösödő. Szaga körtére, almára, más forrás szerint violára emlékeztető, de nem mindig kellemes.

19. *Rózsaszínű susulykagomba. In. incarnata Bres.*

Kalapja 6-8 cm-ig nő s rózsaszínű-vöröses. Ilyen a tönkje is, csak lemezei fahéjszínűek. Húsa is elvörösödő. Erős szaga van, íze rossz, mintha sós lenne.

20. *Tömör susulykagomba. In. sambucina Fr.*

Fehér, de elsárguló kalapja selymes szálas, de nem behasadozó, se nem foszlányos. 7 cm-ig nő. Fehér lemezei megbarnulnak. Tönkje 3-4 cm magas, 1-2,5 cm vastag is lehet, tehát kiüt a többi, cingárabb termetű susulykagombák közül. Szaga van. Húsa fehér, színtartó. **Mérges!**

21. *Gyapjas susulykagomba. In. sindonia Fr.*

22. *Piruló susulykagomba. In. Trinii Weinm.*

Az eleinte egészen fehér gomba minden része elvörösödik.

23. *Barna susulykagomba. In. lacera Fr.*

24. *Barnuló lemezes susulykagomba. In. lucifuga Fr*

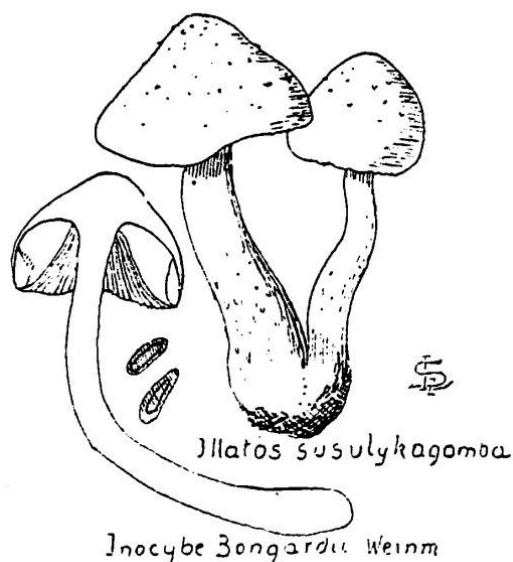
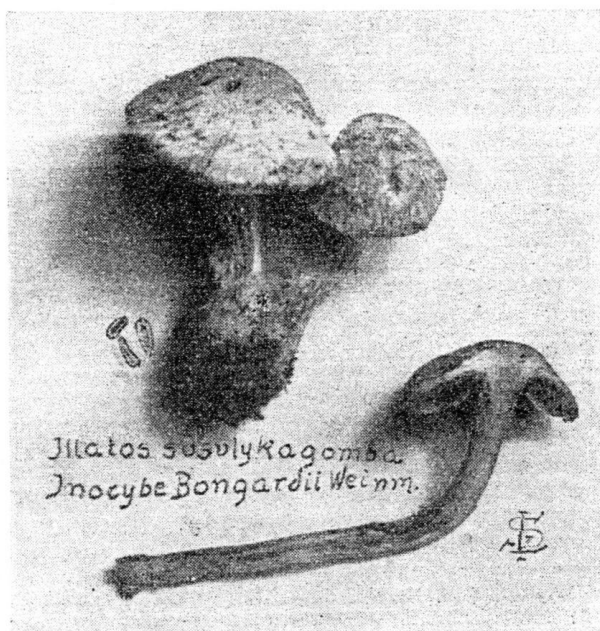
25. *Közönséges susulykagomba. In. geophylla Sow.*

Szép, szürkéskékes lila, csak 4 cm-ig növvő gombácska, mely erdeinkben olykor tömegesen nő. Világos, színtartó húsa kellemetlen ízű és szagú, de hogy mérges-e, azt nem tudom.

26. *Csúszós susulykagomba. In. vatricosa Fr.*

27. *Tavaszi susulykagomba. In. scabella Fr.*

Az alig 3 cm nagy, fahéj-barna, eleinte fehéren szálas gombácska már áprilisban terem, de van egészen őszig belőle.

28. *Illatos susulykagomba. In. Bongardii Weinm.*

Rosszullétet okozó gomba. A halvány testszínű, molyhos kalapú gomba lassan barna-veresre színeződik. Húsa is lassan rózsaszínes lesz. Szaga kellemes, íze sós, tehát 19-hez hasonló. Nagyságra is egyezőek. Annak azonban a kalapja síma.

29. *Sárgásbarna susulykagomba. In. dulcamara Schw.*

Olaj-sárgásbarna kalapja sötétebben szálas, 3-6 cm nagy. Múlt-kony, csaknem függő gyűrűje van, e jegyénél fogva kiüt a többi susulykagomba közül. Íze kesernyés-édeses.

30. *Róka-susulykagomba. In. caesariata Fr.*

Kalapja, tönkje sárgásbarna, vagy rókaszínű, halványabban szálas. Szaga alig van.

31. *Zöld-lábú susulykagomba. In. hirsuta Lasch.*

A csak 2 cm-ig növvő gombácskára rézrozsa zöld tönkalja jellemző. Húsa szagtalan, gyengén vörösödő.

32. *Púpos susulykagomba. In. eutheles Berk.*

15-höz hasonlít, de még kiemelkedőbb és hegyesebb púpja van. Okker-barna, pikkelyes, szálas kalapja 6 cm-ig nő. Húsa fehér, lefelé a tönkben rótt.

*

„Gombáskönyv kezdők részére” c. könyvemben a 15. és 19. sz. alatti susulykagombák színes képét is közöltem s ugyanezekről színes levelezőlapok is megjelentek (68. sz.). Haladóknak írt gombáskönyvemben több színes susulykagomba-kép is lesz.

(*A Természet, vol.24, no.3-4, 1928, p.25-27*)